

Dassenburcht op Vliegbasis Twente

Onderzoek naar mogelijke mitigatie en compensatie bij geplande ontwikkelingen

A&W-rapport 2095

in opdracht van

ADT / AREA
DEVELOPMENT
TWENTE

Dassenburcht op Vliegbasis Twente

Onderzoek naar mogelijke mitigatie en compensatie bij geplande ontwikkelingen

A&W-rapport 2095

E.W. de Vries

Foto Voorplaat

Dassenburcht Lonnekerberg, Foto A&W

E.W. de Vries 2015

Dassenburcht op Vliegbasis Twente. Onderzoek naar mogelijke mitigatie en compensatie bij geplande ontwikkelingen.

A&W-rapport 2095

Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Feanwâlden

Opdrachtgevers**Area Development Twente**

Zuidkampweg Gebouw Z31

7524 PJ Enschede

Telefoon 053 4800090

Uitvoerder**Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek bv**

Postbus 32

9269 ZR Feanwâlden

Telefoon 0511 47 47 64

Fax 0511 47 27 40

info@altwym.nl

www.altwym.nl

© Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek bv. Overname van gegevens uit dit rapport is toegestaan met bronvermelding.

Projectnummer

2370vld

Projectleider

E.W. de Vries

Status

Eindrapport V2

Autorisatie

Goedgekeurd

Paraaf

R.J. Strijkstra

A handwritten signature in blue ink, appearing to be 'R.J. Strijkstra', written over a horizontal line.

Datum

25 maart 2015

Kwaliteitscontrole

P. Biezenaar

Inhoud

1	Inleiding	1
2	Situatieschets en plannen	2
2.1	Situatieschets van het plangebied	2
2.2	Plannen	2
3	Verspreiding van Dassen rond de vliegbasis Twente	5
4	Effectbepaling en beoordeling	6
4.1	Inrichting van de EHS	6
4.2	Ontwikkelingen De Strip en Oostkamp	9
4.3	Woningbouw Prins Bernhardpark	10
4.4	Munitie ruimen	10
4.5	Openstelling voor recreatie	11
5	Mogelijke mitigatie en compensatie	13
5.1	Begeleiding	13
5.2	Alternatieve burchtlocaties	13
5.3	Mitigatie eventuele stijging grondwaterspiegel	14
5.4	Voorkoming van verstoring bij werkzaamheden nabij de dassenburcht	14
5.5	Mitigatie bij het ruimen van munitie	14
5.6	Mitigatie wandelpad	15
5.7	Snoeien van de bosrand	15
5.8	Barrièrewerking van deelgebied Oostkamp	15
5.9	Monitoring	15
6	Conclusies	16
7	Literatuur	17
	<i>Bijlage 1 Inschatting van de kwaliteit van het akker- en grasland als foerageergebied voor Das</i>	<i>18</i>
	<i>Bijlage 2 Inventarisatierapport Reinsdyr advies</i>	<i>19</i>

1 Inleiding

Area Development Twente (ADT) is de gebiedsregisseur voor de gebiedsontwikkeling Luchthaven Twente en omgeving. ADT is een samenwerkingsverband van de Provincie Overijssel en de Gemeente Enschede. In het kader van de ontwikkeling van het gebied heeft ADT in 2010 een onderzoek laten uitvoeren in het kader van de ecologische wet- en regelgeving (Eelerwoude 2011). Uit dat onderzoek is gebleken dat op de voormalige vliegbasis Twente een groot aantal wettelijk beschermde soorten voorkomt. Om deze reden is hier bij ruimtelijke ontwikkelingen een ontheffing volgens de Flora- en faunawet nodig. In verband met de beoogde ontwikkelingen is deze ontheffing reeds aangevraagd en verkregen (RVO kenmerk is FF/75C/2012/0434). De ontheffing betrof een generieke ontheffing voor het ontwikkelingsgebied, waardoor voor alle geplande ruimtelijke ontwikkelingen in één keer een ontheffing is verkregen. Een belangrijk onderdeel voor het verkrijgen van een dergelijke ontheffing is het opstellen van een soortmanagementplan (SMP), waarin is uitgewerkt hoe de duurzame instandhouding van de betreffende beschermde soorten moet worden geregeld. Het SMP voor de luchthaven Twente is in 2013 door adviesbureau Eelerwoude opgesteld. Eind 2014 heeft de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland de ontheffing verleend.

Begin 2015 is op het terrein van ADT een dassenburcht ontdekt. Deze burcht was niet meegenomen in de generieke ontheffing die is verkregen. Omdat de werkzaamheden voor de inrichting in 2015 van start gaan, heeft ADT aan Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek opdracht verleend om te onderzoeken hoe met dit nieuwe gegeven om moet worden gegaan. Het doel hierbij is om de werkzaamheden uit te voeren zonder dat daarvoor een nieuwe ontheffingsaanvraag nodig is. In deze rapportage worden de resultaten van dit onderzoek gepresenteerd.

Altenburg & Wymenga bv presenteert in dit rapport de resultaten van een onafhankelijk ecologisch onderzoek. Het onderzoek spreekt zich niet uit over de wenselijkheid van het onderhavige plan of een bepaalde ontwikkeling. Landschappelijke, archeologische of cultuurhistorische waarden komen niet aan de orde. Aan deze ecologische beoordeling kunnen geen rechten worden ontleend.

2 Situatieschets en plannen

2.1 Situatieschets van het plangebied

Het plangebied (ADT-terrein) van de voormalige vliegbasis Twente ligt tussen de steden Enschede, Hengelo en Oldenzaal en bestaat uit de vliegbasis en enkele daaromheen gelegen woon- en werkparken. Het gebied van ongeveer 480 ha wordt gekenmerkt door een variatie aan open en gesloten landschapselementen. Een relatief groot deel van het gebied wordt ingenomen door het open terrein van de vliegbasis waar starts en landingen plaatsvonden. Hier zijn voornamelijk half-natuurlijke verschraalde en bloemrijke graslanden aanwezig (Eelerwoude 2013). Meer naar de randen en op de woon- en werkparken bestaat het plangebied uit meer gesloten gebied met bos, bosschages en ruigten. In het gebied is vanwege het gebruik als vliegbasis veel infrastructuur en, in iets mindere mate, bebouwing aanwezig.

2.2 Plannen

Op het ADT-terrein wordt een groot aantal ruimtelijke ontwikkelingen beoogd in elf deelgebieden. Gezien de ligging van de deelgebieden en de plannen die daarvoor zijn opgesteld, veroorzaken niet alle ontwikkelingen/deelgebieden effecten op de aangetroffen dassenburcht. Hieronder is beschreven welke ontwikkeling(s)gebied(en) wel van belang kunnen zijn en welke plannen het betreft.

2.2.1 Inrichting nieuwe Ecologische Hoofdstructuur (incl. bestaande)

Een belangrijk onderdeel van de ontwikkelingen op het ADT-terrein is de inrichting van nieuwe Ecologische Hoofdstructuur (EHS) inclusief een deel van bestaande EHS. Er wordt beoogd een gebied van circa 130 ha in te richten als EHS, waarbij het herstellen van de vroegere waterhuishouding een grote rol zal spelen. Dit wordt gerealiseerd door het graven van slenken die het overtollige water in het gebied zullen afwateren naar bestaande beken, zoals de Jufferbeek en de Blankenbellingsbeek. Rond deze slenken wordt een mozaïek van natuurdoeltypen beoogd, die gedeeltelijk dienen als compensatieopgave vanuit de ontheffing volgens de Flora- en faunawet (voorwaarde). De natuurdoeltypen omvatten onder andere Nat- en droogschraalland, Kruiden- en faunarijk grasland, en Vochtige en Droge heide. Langs de flanken van de nieuwe EHS worden meer bosachtige doeltypen beoogd. Voorafgaand aan het inrichten, worden in de nieuwe EHS de bestaande bebouwing en infrastructuur gedeeltelijk verwijderd.

De nieuwe EHS heeft tevens tot doel een ecologische verbinding te vormen tussen omliggende natuurgebieden, zoals de Lonnekerberg met de bossen van Hof Espelo. In het Definitief ontwerp Inrichtingsplan (Ten Cate *et al.* 2013) wordt hierover het volgende geschreven: "In de omgeving bevinden zich diverse natuurgebieden zoals het Lonnekermeer en de Lonnekerberg met specifieke natuurwaarden. Door de realisatie van EHS in het plangebied ontstaat een belangrijke schakel. Het verbinden van de natuurgebieden vindt onder andere plaats via het bekensysteem en een bosverbinding. Door geschikte verbindingen te leggen is uitwisseling tussen de afzonderlijke natuurgebieden mogelijk." Het uitgangspunt is om vanuit het natuurlijk systeem een ecologische verbinding te maken tussen de verschillende beeksystemen en de bossen van de Lonnekerberg met de bossen van Hof Espelo.

Aan de noordoostzijde van het plangebied ligt in een perceel dat al deel uitmaakt van de EHS. Het betreft een terrein dat in gebruik was als schietbaan. In dit deelgebied is in januari 2015 de dassenburcht aangetroffen. Het terrein wordt opgeschoond (zie ook 2.2.5 Munitie ruimen), verharding wordt onkruidvrij gemaakt, gras wordt gemaaid en bosranden worden gesnoeid. Ten noorden van de reeds bestaande EHS wordt een deel van een slenk beoogd die in zuidwestelijke richting door zal lopen in de nieuwe EHS.

Langs de noord- en westrand van de voormalige schietbaan ligt een oude tankgracht. Binnen de plannen wordt beoogd de natuurlijke waterhuishouding in het achterliggende gebied te herstellen. Dat houdt in dat de oost-west stromingsgradiënt van de Lonnekerberg richting het Lonnekermeer wordt hersteld en dat de piekafvoeren worden afgevlakt. Deze afvlakking heeft tot gevolg dat water langer wordt vastgehouden in het intrekgebied, zodat verdroging wordt tegengegaan. Voor het beter herstellen van de natuurlijke waterhuishouding is het van belang dat de tankgracht wordt gedempt.

2.2.2 De Strip en Oostkamp

De deelgebieden De Strip en Oostkamp maken deel uit van de zogenaamde werkparken. Deze twee locaties zijn momenteel in bezit van de familie Van Eck. Het gaat om 'De Strip' met daarop de voormalige taxibaan en verkeersstoren, de oude - en de nieuwe brandweerkazerne en acht F16-shelters. Ook Hangar 11, het munitiebunkerpark en de werkplaatsen op Oostkamp zijn eigendom van Van Eck (www.adttwente.nl). In het gebied worden het bestaande vastgoed en de voorzieningen stap voor stap ontwikkeld tot een 'Technologische proeftuin' onder de naam Vliegveld Twenthe. Dit concept omvat een combinatie van technologie en innovatieve bedrijvigheid, leisure met zakelijke evenementen en hoogwaardige publieksevenementen (www.adttwente.nl). De verkeersontsluiting van deze gebieden zal plaatsvinden via de Oude Deventerweg ten zuiden van de deelgebieden.

2.2.3 Prins Bernhardpark

Dit deelgebied ligt enigszins los aan de oostzijde van de voormalige vliegbasis. In dit gebied wordt woningbouw beoogd. De in het deelgebied aanwezige vijf historische panden worden ingepast in de woningbouwplannen. Behalve deze panden is in het deelgebied ruimte voor 25 tot 30 kavels. Het bestaande groene karakter van gebied wordt zoveel mogelijk behouden.

2.2.4 Gronddepot/spottershill

Grond die bij de graaf- en grondwerkzaamheden op het ADT-terrein vrijkomt, wordt voor een deel verwerkt in een gronddepot aan de noordoostzijde van het plangebied. Dit depot krijgt in de toekomst mogelijk de functie van een 'spottershill'.

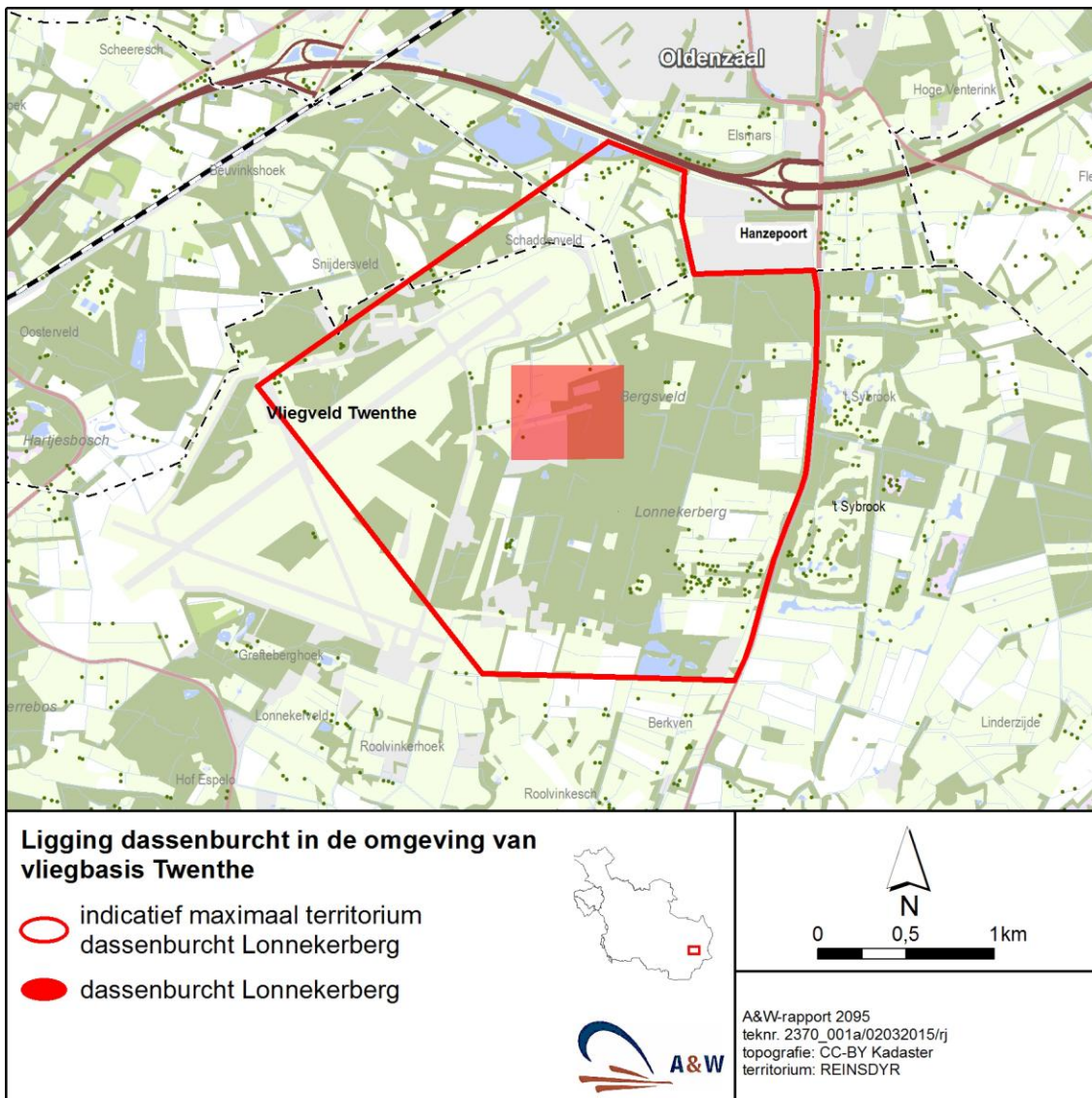
2.2.5 Munitie ruimen

Rond de voormalige schietbaan is het noodzakelijk dat een deel van de nog aanwezige munitie onschadelijk wordt gemaakt. Hiervoor wordt het gehele terrein onderzocht op aanwezigheid van munitie. Voor dit onderzoek wordt de bodem van het perceel gescand met een radar die, gezien de terreingesteldheid, handmatig over het bodemoppervlak wordt bewogen. Om dat onderzoek mogelijk te maken, is het nodig dat een deel van de ondergroei in het bosperceel wordt verwijderd. Wanneer bij het onderzoek munitie zwaarder dan 100 lbs. wordt aangetroffen, moet deze ter plaatse onschadelijk worden gemaakt. Voor aangetroffen munitie

die minder dan 100 lbs. weegt, geldt dat de munitie eventueel wordt opgeruimd indien deze wordt gevonden op plaatsen waar graafwerkzaamheden worden uitgevoerd.

2.2.6 Openstelling voor recreatie

Binnen de te realiseren EHS wordt ruimte gecreëerd om de natuur te beleven. Hiertoe worden wandel-, fiets- en ruiterspaden aangelegd, komt er een 'belevingspad' en worden enkele uitkijkpunten gerealiseerd. In het bosperceel van de voormalige schietbanen (bestaande EHS), waar zich de aangetroffen dassenburcht bevindt, wordt een wandelpad beoogd dat aansluit op wandelroutes buiten het plangebied. Dit wandelpad wordt beoogd langs de noordrand van de handschietbaan. Daarnaast zijn er plannen om de twee schietbanen om te vormen tot cultuurhistorische kunstwerken.

Figuur 1. De ligging van de dassenburcht Lonnekerberg in de omgeving.

3 **Verspreiding van Dassen rond de vliegbasis Twente**

Uit verspreidingsgegevens van Dassen blijkt dat in de regio Twente de Das in het recente verleden nog niet zo lang voorkomt. In 'Zoogdieren van Overijssel' is beschreven dat in de periode 1999 - 2010 na 2000 rond de vliegbasis Twente ongeveer vier Dassen zijn doodgereden (Douma *et al.* 2011). Er wordt gesteld dat het waarschijnlijk gaat om zwervende exemplaren, omdat er nog geen burchten zijn gevonden in die omgeving. Inmiddels heeft de Das de regio rond de voormalige vliegbasis gekoloniseerd en is nu een zestal burchten (bekend incl. die op het ADT-terrein). De burcht in het plangebied (dassenburcht Lonnekerberg) bevindt zich in de rand van de tankgracht aan de noordzijde van het bosperceel met de voormalige schietbaan (figuur 1). De vijf overige burchten in de omgeving liggen in een ring rond de burcht Lonnekerberg op een afstand van ca. 2 tot 3,5 km. De meest nabijgelegen burcht ligt ca. 2,2 km ten noordwesten van de burcht Lonnekerberg.

De burcht Lonnekerberg heeft ongeveer tien pijpen, waarvan er ongeveer zes belopen waren tijdens een veldbezoek in januari 2015. Hieruit viel af te leiden dat de burcht waarschijnlijk fungeert als hoofdburcht. Dit is bevestigd door een nadere inventarisatie om beter inzichtelijk te krijgen hoe de burcht functioneert. Dat onderzoek is in februari 2015 door Reinsdyr advies uitgevoerd en hierbij zijn rond de burcht geen andere burchten aangetroffen (Gerrits 2015, rapportage in bijlage 2). In de meeste gevallen zijn in een territorium naast de hoofdburcht één of meer bijburchten aanwezig, maar mogelijk zijn in de directe omgeving van de burcht op de vliegbasis weinig of geen alternatieve locaties voor burchten beschikbaar in verband met de hydrologische situatie op en rond de Lonnekerberg (Gerrits 2015). Bij de inventarisatie is tevens met behulp van cameravallen vastgesteld dat tenminste vier Dassen gebruik maken van de burcht en dat er met nestmateriaal wordt gesleept. Het is aannemelijk dat in de burcht in februari 2015 jongen zijn geboren.

Bij het onderzoek naar de functionele leefomgeving van de dassenburcht Lonnekerberg zijn drie vluchtpijpen aangetroffen in een noordelijk van de burcht gelegen bosperceel (Gerrits 2015). Sporen die een indicatie geven van het foerageergebied van de Dassen uit de hoofdburcht concentreerden zich tijdens de inventarisatie op noordelijk van de burcht gelegen gebied. Omdat ook duidelijke wissels zijn aangetroffen in zuidelijke richting, kan worden aangenomen dat in een andere tijd van het jaar hier regelmatig wordt gefoerageerd. In de oostelijke helft van het onderzoeksgebied zijn geen sporen aangetroffen, ook niet in de daar geschikte weilanden. Er kan echter nog niet worden gesteld dat deze percelen geen onderdeel zijn van het territorium, omdat daarvoor onderzoek over een langere periode noodzakelijk is (Gerrits 2015).

Het territorium van de dassenfamilie in de burcht op het ADT-terrein strekt zich in elk geval uit in noordelijke en (zuid)westelijke richting. Ten noorden van de vliegbasis bevindt zich de meest nabijgelegen dassenburcht in de omgeving. Omdat de inventarisatie heeft uitgewezen dat de dassen van de burcht Lonnekerberg ten noorden van de vliegbasis foerageren, is aannemelijk dat de twee territoria daar aan elkaar grenzen. De overige dassenburchten in de omgeving liggen op grotere afstand of tussen de burchten ligt een min of meer 'harde' grens, zoals de Oldenzaalsestraat. Hier zal niet of in mindere mate sprake zijn van aan elkaar grenzende territoria.

4 Effectbepaling en beoordeling

In dit hoofdstuk wordt bepaald wat de effecten op de dassenburcht en de Dassen kunnen zijn van de uitvoering van de plannen, zoals die zijn beschreven in hoofdstuk 2.

4.1 Inrichting van de EHS

4.1.1 Aantasting van het foerageergebied van de Das

Door de inrichting van de EHS kunnen verscheidene effecten optreden op de dassenburcht en de daarin levende Dassen. Ten eerste gaat een deel van het foerageergebied (functionele leefomgeving) van de burcht op de schop (figuur 2), zodat dit in ieder geval tijdelijk niet beschikbaar is. Bij de inventarisatie van Reinsdyr is uitgegaan van een 'indicatief maximaal territorium' (zie figuur 1), opgesteld op basis van het 'nearest neighbour distance' principe, waarbij steeds het midden van de afstand tussen de burcht Lonnekerberg en de omliggende burchten is aangehouden. Er is geconcludeerd dat op basis van de inventarisatie het erop lijkt dat er een ruim aanbod is aan foerageergebied voor de dassenfamilie Lonnekerberg (Gerrits 2015). Hieronder wordt dit aspect nader belicht.

Binnen het 'indicatief maximaal territorium' (IMT) van in totaal ca. 600 ha zijn op basis van het landgebruik (Top10-kaarten) de volgende oppervlaktes (ha) aan landschapstypen aanwezig:

- Akkerland 46
- Grasland 225
- Bos 268
- Boomkwekerij 0,6
- Overig 35

De oppervlaktes van potentieel foerageergebied (akkerland, grasland en bos) zijn niet volledig als zodanig geschikt. Een deel van het grasland binnen het IMT bestaat uit het grasland op de voormalige vliegbasis Twente, waar de afgelopen twintig jaar een verschrallingsbeheer is gevoerd. Deze graslanden hebben als foerageergebied weinig voor de Das te betekenen. Door de variatie op het terrein zal het echter niet geheel zonder waarde zijn als foerageergebied. Het grasland op de vliegbasis is in het vervolg van onderhavige beoordeling niet meegerekend als geschikt foerageergebied.

Het beschikbare akker- en grasland binnen het IMT is niet in gelijke mate geschikt als foerageergebied voor de Das. In het onderzoek naar de functionele leefomgeving van de dassenburcht Lonnekerberg is een inschatting gemaakt van de mate van geschiktheid (Gerrits 2015). Hierbij is een aantal categorieën onderscheiden, namelijk maïs (tijdelijk beschikbare voedselbron) en drie soorten grasland (optimaal, suboptimaal en marginaal). De resultaten van die inschatting zijn weergegeven in een figuur in bijlage 1. De oppervlaktes van deze categorieën zijn als zodanig meegenomen in de berekening van het potentieel geschikte foerageergebied.

Het bos binnen het IMT bestaat uit gemengd bos, naald- en loofbos. Door afwezigheid van geschikte voedselbronnen is het naaldbos voor de Das van weinig waarde (Gerrits 2015). Loofbos valt daarentegen te categoriseren als optimaal foerageergebied. Gemengd bos wordt beschouwd als suboptimaal foerageergebied en naaldbos als marginaal foerageergebied. De bospercelen uit de Top-10 kaarten die liggen binnen de deelgebieden Oostkamp en Prins

Bernhardpark zijn buiten het potentieel geschikte foerageergebied gehouden. Hierdoor hoeven mogelijke effecten als gevolg van ontwikkelingen in deze gebieden niet als verlies van foerageergebied te worden gerekend.

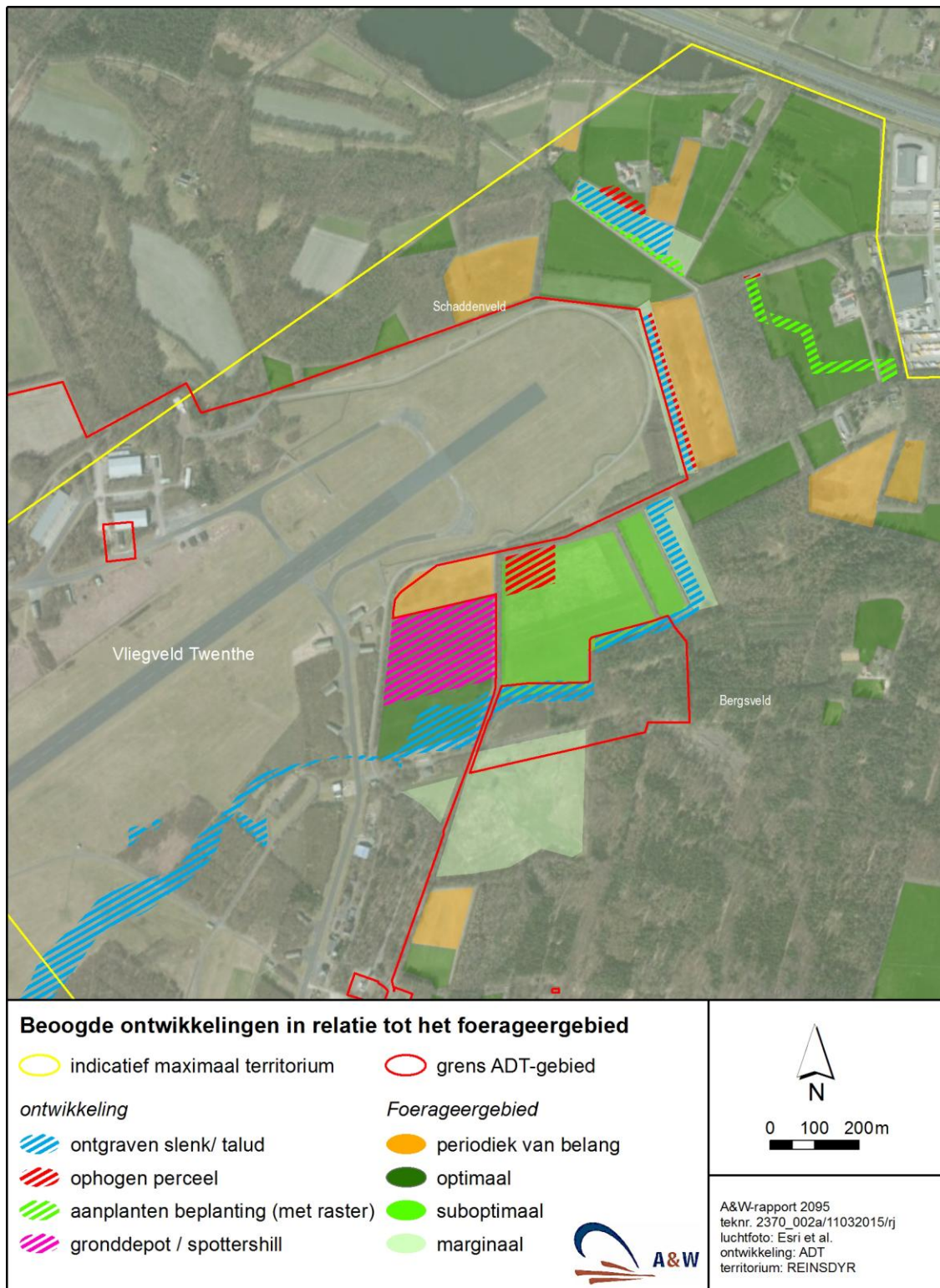
Het bovenstaande is toegepast in de berekening hoeveel geschikt foerageergebied er voor de dassenfamilie Lonnekerberg beschikbaar is binnen het IMT. Geconcludeerd kan worden dat in de huidige situatie een ruime hoeveelheid aan geschikt foerageergebied voorhanden is voor de dassenfamilie. In tabel 1 zijn de beschikbare oppervlaktes foerageergebied weergegeven.

Tabel 1. *Overzicht van het huidig beschikbare foerageergebied en het verlies van oppervlakte dat (tijdelijk) verloren gaat door de inrichting van de EHS.*

Type foerageergebied	Beschikbare opp. (ha)	(Tijdelijk) verlies van opp. (ha)	Blijvend beschikbaar opp. (ha)
Optimaal grasland	96	7	89
Suboptimaal grasland	10	1,6	8,4
Marginaal grasland	16	3,4	12,6
Loofbos	43	4,1	38,9
Gemengd bos	179	6,9	172,1
Naaldbos	35	nihil	35
Maïs	28	nihil	28

Door de inrichting van de EHS gaat een deel van de oppervlakte van het beschikbare foerageergebied (tijdelijk) verloren door werkzaamheden, zoals vergraving, rooien, aanleg gronddepot etc. De werkzaamheden die invloed hebben op de oppervlakte beschikbaar foerageergebied van Das zijn weergegeven in figuur 2. Hierbij zijn ook de ontwikkelingen voor het herstel van de Jufferbeek meegenomen die buiten het ADT-terrein liggen (figuur 2). Deze ontwikkelingen worden gerealiseerd door de Dienst Landelijk Gebied. De oppervlaktes aan foerageergebied die (tijdelijk) verloren gaan, staan weergegeven in tabel 1. De nieuwe nat/drooggradiënten in de EHS en de aanleg van nieuw (loof)bos, struiklagen en beekbegeleidende beplanting hebben op termijn mogelijk een gunstig effect op het beschikbare foerageergebied.

Uit de literatuur blijkt dat een territorium van Dassen in optimale omstandigheden minimaal 30 ha groot is en in marginale omstandigheden een omvang kan hebben tot wel 400-600 ha (Lange *et al.* 2003, Verkem *et al.* 2003, Dienst Regelingen 2012). Uitgaande van het indicatief maximale territorium is voor de dassenfamilie Lonnekerberg een oppervlakte van ruim 600 ha beschikbaar. Binnen dit territorium is in de huidige situatie ruim 100 ha optimaal en suboptimaal grasland aanwezig en 220 ha optimaal en suboptimaal bos. Dergelijke omstandigheden zijn niet aan te merken als marginale omstandigheden. Door de inrichting van de EHS gaat (tijdelijk) ca. 9 ha aan dergelijk grasland verloren en ca. 11 ha bos. Ondanks die (tijdelijke) afname blijft er binnen het territorium voldoende geschikt foerageergebied continu beschikbaar (ca. 100 ha grasland en ca 210 ha bos) om te kunnen spreken van relatief gunstige omstandigheden. Op basis hiervan wordt geconcludeerd, dat de functionaliteit van de dassenburcht Lonnekerberg niet in gevaar komt ten aanzien van de kwaliteit en kwantiteit van het foerageergebied. De ontwikkelingen veroorzaken daarom geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van dat aspect.

Figuur 2. Overzicht van de beoogde ontwikkelingen die effect hebben op het foerageergebied van de dassenfamilie Lonnekerberg.

4.1.2 Verstoring van de dassenburcht

Voor de inrichting van de EHS worden werkzaamheden beoogd in de directe nabijheid van de dassenburcht Lonnekerberg, zoals het dempen van de tankgracht en het graven van de slenk. Het materieel waarmee deze werkzaamheden worden uitgevoerd, kunnen trillingen veroorzaken waardoor de Dassen worden verstoord. Het is niet uitgesloten dat de burcht daardoor tijdelijk (een aantal dagen) minder of ongeschikt wordt door de uitvoering van de werkzaamheden in de nabijheid van de burcht. In dat geval ontstaat mogelijk een knelpunt met de Flora- en faunawet. Om deze reden zijn in hoofdstuk 5 mitigerende maatregelen opgesteld ten aanzien van dit aspect.

4.1.3 Aantasting van de dassenburcht

Voor het herstel van de natuurlijke waterhuishouding in de omgeving, is het van belang dat de tankgracht die naast de burcht ligt, wordt gedempt. Het dempen van de tankgracht heeft een effect op de lokale waterhuishouding. Het Waterschap Vechtstromen heeft de situatie ter plaatse van de dassenburcht op 4 maart 2015 beoordeeld. Daarbij zijn tevens gegevens meegenomen van het grondwatermodel dat laat zien dat de grondwaterstanden in de huidige situatie al hoog zijn. De bevindingen van het waterschap zijn, dat het dempen van de tankgracht slechts een zeer lokaal effect zal hebben en dat er waarschijnlijk geen sprake zal zijn van een waarneembare stijging van de grondwaterstand. Gezien de al hoge grondwaterstanden in de huidige situatie, ligt de dassenburcht Lonnekerberg vermoedelijk niet erg diep en hebben de Dassen weinig last van de fluctuerende grondwaterstanden. Omdat de exacte diepte van de burcht niet is te bepalen, kan echter niet geheel worden uitgesloten dat de diepst gelegen kamers van de burcht minder geschikt of ongeschikt worden door de veranderde grondwaterstanden als gevolg van het dempen van de tankgracht. Het is evenwel onwaarschijnlijk dat daardoor de functionaliteit van de burcht verloren zal gaan. De kans op een conflict met de Flora- en faunawet wordt daarom klein geacht, maar in het kader van de Zorgplicht (artikel 2 Flora- en faunawet) zijn in hoofdstuk 5 mitigerende maatregelen opgesteld ten aanzien van dit aspect.

4.1.4 Aantasting van de dekking rond de dassenburcht

Eén van de werkzaamheden die wordt beoogd in de bestaande EHS rond de voormalige schietbaan is het snoeien van de bosranden. Indien de bosrand ter hoogte van de dassenburcht wordt gesnoeid, kan niet worden uitgesloten dat dit ertoe leidt dat er onvoldoende dekking overblijft voor het functioneren van de burcht. In dat geval ontstaat een conflict met de Flora- en faunawet. Om deze reden zijn in hoofdstuk 5 mitigerende maatregelen ten aanzien van dit aspect opgenomen.

4.2 Ontwikkelingen De Strip en Oostkamp

De ontwikkelingen in de deelgebieden De Strip en Oostkamp zijn nog niet concreet uitgewerkt, omdat wordt beoogd deze gebieden stap voor stap te ontwikkelen. Wanneer wordt uitgegaan van een volledige ontwikkeling van de Technologische proeftuin, zoals beschreven in § 2.2.2, kunnen er voor de Das mogelijk effecten optreden ten aanzien van twee aspecten. Ten eerste kan er een verstorende werking uitgaan van het gebruik van de deelgebieden. Deze mogelijke verstoring is onder andere afhankelijk van de duur, intensiteit en het tijdstip op de dag. Kwantitatieve informatie over de eisen die Dassen stellen aan hun leefgebied ten aanzien van verstorende objecten is weinig voorhanden. Om deze reden is in Gaasterland (Fr.) een

onderzoek uitgevoerd naar de afstand van burchten tot storende elementen als wegen, paden, woningen en campings (Wymenga *et al.* in prep). Hierbij bleek er een vrij grote spreiding in deze afstanden te zitten en dat er vaak uitzonderingen waren waarbij de Dassen dichtbij storende elementen een burcht hebben. Dit laatste komt overeen met de burchten in de omgeving van de burcht Lonnekerberg, waarvan er enkele nabij drukke wegen liggen. De minimale afstand tussen de burcht Lonnekerberg en de deelgebieden bedraagt ca. 700 m en bestaat (gedeeltelijk (De Strip)) uit bos (Oostkamp) dat een dempende werking heeft op mogelijk verstorende effecten. Onder dergelijke omstandigheden zal voor vrij veel ontwikkelingen met uitstralende effecten de invloed op de burcht naar verwachting beperkt zijn. Concrete ontwikkelingen in de deelgebieden De Strip en Oostkamp dienen echter, met het bovenstaande meenemend, te worden beoordeeld volgens de Flora- en faunawet.

Een tweede potentieel effect betreft een afname van foerageergebied, omdat de deelgebieden door toenemend menselijk gebruik niet meer beschikbaar zijn voor Dassen. Zoals in paragraaf 4.1 is beschreven, is er binnen het beschikbare territorium van de dassenfamilie Lonnekerberg voldoende geschikt foerageergebied beschikbaar. Bij die berekeningen zijn De Strip en Oostkamp buiten beschouwing gelaten, zodat geconcludeerd kan worden, dat het eventueel ongeschikt raken van deze deelgebieden als foerageergebied niet van wezenlijke invloed is op de functionele leefomgeving van de dassenburcht ten aanzien van foerageergebied.

In de zomer van 2014 is op de percelen die tussen Oostkamp en de Oude Deventerweg liggen een zichtwaarneming gedaan van 1 of 2 Dassen (mededeling Landschap Overijssel). Deze percelen vormen in potentie zeer geschikt foerageergebied voor Dassen. Hoewel er tussen Oostkamp en het Prins Bernhardpark een smalle bosstrook ligt waardoor de percelen bereikbaar zijn voor Dassen, vormt het deelgebied Oostkamp een barrière. Bij de ontwikkeling van het gebied zouden de percelen beter bereikbaar kunnen worden als rekening wordt gehouden met de passeerbaarheid van het gebied voor Dassen. Om deze reden worden hiervoor in hoofdstuk 5 enkele maatregelen beschreven.

De verkeersontsluiting van de twee deelgebieden vindt plaats via een bestaande zuidelijke route over de Oude Deventerweg. Deze weg ligt op ca. 1,5 km afstand van de dassenburcht Lonnekerberg. Binnen een straal van 1,5 km vinden de Dassen van die burcht hoogstwaarschijnlijk voldoende geschikt foerageergebied. Om die reden is het onwaarschijnlijk dat de verkeersstromen leiden tot een noemenswaardig negatief effect op de functionaliteit van de burcht.

4.3 Woningbouw Prins Bernhardpark

Het deelgebied Prins Bernhardpark ligt op een afstand van ruim 1 km van de dassenburcht Lonnekerberg. Verstorende effecten van de woningbouw zijn om die reden niet te verwachten. Omdat het aantal nieuwe woningen beperkt is en er nadrukkelijk wordt gestreefd naar 'wonen in een natuurlijke omgeving', wordt verwacht dat de woningbouw en de nieuwe situatie niet zal leiden tot het noemenswaardig minder geschikt of ongeschikt worden van foerageergebied van de Das.

4.4 Munitie ruimen

Effecten die kunnen optreden op de dassenburcht bij het onderzoek naar munitie en het eventueel ruimen ervan, zijn tijdelijke verstoring door betreding, tijdelijk verlies van kwaliteit van

de omgeving van de burcht, en aantasting van de burcht bij aanwezigheid van munitie die onschadelijk moet worden gemaakt.

4.4.1 Verstoring van de dassenburcht

Betreding van de locatie van de burcht en de directe omgeving daarvan kunnen leiden tot verstoring. De periode dat een burcht het meest gevoelig is voor verstoring betreft de voortplantingsperiode die loopt van december tot en met juni. De mate van verstoring zal tevens afhangen van de tijd die wordt doorgebracht bij de burcht en de intensiteit van de werkzaamheden.

Het onderzoek naar de aanwezigheid van munitie staat gepland voor maart 2015 en vindt dus plaats in de kwetsbare periode. Om deze reden kunnen het verwijderen van ondergroei en de betreding van de burcht en de directe omgeving daarvan leiden tot een verstoring van de burcht. In dat geval ontstaat een conflict met de Flora- en faunawet. Om deze reden zijn in hoofdstuk 5 mitigerende maatregelen voor het onderzoek naar aanwezigheid van munitie voorgesteld.

4.4.2 Verlies van dekking op en rond de dassenburcht

Door het verwijderen van ondergroei voor het onderzoek naar de aanwezigheid van munitie zal de dekking op en rond de dassenburcht tijdelijk afnemen. Tijdens een veldbezoek op 16 januari 2015 is in een ander deel van het perceel waargenomen hoeveel ondergroei daar is verwijderd voor dergelijk onderzoek. Wanneer een vergelijkbare hoeveelheid ondergroei op en rond de burcht wordt verwijderd, kan niet worden uitgesloten dat dit ertoe leidt dat er onvoldoende dekking overblijft voor het functioneren van de burcht. In dat geval ontstaat mogelijk een knelpunt met de Flora- en faunawet. Om deze reden zijn in hoofdstuk 5 voor het onderzoek naar aanwezigheid van munitie mitigerende maatregelen voorgesteld ten aanzien van dit aspect.

4.4.3 Aantasting van de dassenburcht

Indien rond de burcht munitie van meer dan 100 lbs. wordt aangetroffen, kan het in bepaalde gevallen zo zijn, dat deze ter plaatse onschadelijk moet worden gemaakt door een ontploffing. In dat geval is er een gereede kans dat de burcht zodanig wordt verstoord, dat deze wordt verlaten. Om deze reden is voor het onschadelijk maken van munitie in de omgeving van de burcht een ontheffing volgens artikel 75C noodzakelijk. Bij een gevaar voor de openbare veiligheid is in een dergelijk geval een spoedprocedure mogelijk.

4.5 Openstelling voor recreatie

Hoewel Dassen in sommige gevallen burchten hebben in een omgeving met een relatief hoge menselijke gebruiksdruk, wordt deze soort gevoelig geacht voor verstoring door recreatie. Vooral mensen met honden, fietsers en gemotoriseerd verkeer worden aangemerkt als belangrijke verstoringbronnen. In de omgeving van de burcht komen de meeste beoogde recreatieroutes (wandel-, fiets- en ruiterroutes) op enige afstand te liggen (ca 300 m). Het is onwaarschijnlijk dat het gebruik van deze routes een versturende invloed heeft op de burcht. In het definitief ontwerp is echter ook een wandelpad opgenomen langs de handschietbaan op ca. 60 m van de burcht. Omdat deze burcht in de huidige situatie in een ontoegankelijke bosrand ligt en er daardoor geen sprake is van verstoring, is er een kans op verstoring van de burcht als

het wandelpad wordt aangelegd. Bij een onderzoek naar ruimtelijke kenmerken van de ligging van dassenburchten is gebleken dat er een grote spreiding bestaat in de afstand tussen wandelpaden en dassenburchten (Wymenga *et al.* in prep.). Gezien de afstand van 60 m tussen het beoogde wandelpad en de burcht, wordt verwacht dat de wandelaars geen verstorend effect zullen hebben. Verstoring van de burcht kan wel plaatsvinden als loslopende honden zich in het bosperceel tussen het pad en de burcht gaan begeven. Deze verstoring kan mogelijk worden voorkomen, zodat er geen conflict ontstaat met de Flora- en faunawet. Om deze reden zijn ten aanzien van het beoogde wandelpad in hoofdstuk 5 mitigerende maatregelen opgesteld.

5 Mogelijke mitigatie en compensatie

In het vorige hoofdstuk is beschreven dat ten aanzien van een aantal aspecten met betrekking tot de ontwikkelingen op de vliegbasis Twente knelpunten met de Flora- en faunawet kunnen ontstaan ten aanzien van Dassen en de dassenburcht Lonnekerberg. In dit hoofdstuk wordt een mitigatie- en compensatieplan gepresenteerd, die de eventuele effecten kunnen beperken en/of herstellen.

5.1 Begeleiding

Voor alle hieronder genoemde maatregelen geldt dat deze moeten worden begeleid door een ter zake kundige op het gebied van de Das. Tevens is het noodzakelijk dat de maatregelen worden opgenomen in een ecologisch werkprotocol, waarin de maatregelen praktisch zijn uitgewerkt.

5.2 Alternatieve burchtlocaties

Geruime tijd voorafgaand aan de werkzaamheden, zo spoedig mogelijk, moet een grondlichaam worden aangebracht op een geschikte locatie. Een voor de hand liggende plaats voor het grondlichaam is de locatie van de vluchtpijpen. Een andere locatie kan worden bepaald door een ter zake kundige op het gebied van Dassen op basis van het gebruik van de terreineigenschappen en het territoriumgebruik van de dassenfamilie Lonnekerberg. Het grondlichaam moet bestaan uit voor Dassen vergraafbare grond (zand). Voordat de grond wordt opgebracht, moet de bestaande toplaag van de bodem worden verwijderd en deze moet worden teruggeplaatst op het nieuwe grondlichaam. Voor een snellere acceptatie moet in het grondlichaam een kunstburcht worden geplaatst door de aanleg van duikerelementen, gresbuizen en/of systeempotten. In Engeland is hier ruime ervaring mee opgedaan die tot goede resultaten heeft geleid (pers. med. G. Gerrits). Eventueel is enige beplanting van het grondlichaam noodzakelijk voor het creëren van dekking. Het grondlichaam nabij de aanwezige vluchtpijpen dient ervoor dat als de dassenburcht, ondanks hieronder beschreven mitigerende maatregelen, toch door de werkzaamheden in de directe omgeving worden verstoord, de Dassen een tijdelijke alternatieve locatie hebben. In de soortenstandaard voor Das (Dienst Regelingen 2012) staat een gewenningsperiode voor alternatieve burchtlocaties van minimaal zes maanden. Omdat de alternatieve locatie in dit geval wordt geplaatst bij vluchtpijpen die al door de dassenfamilie worden gebruikt, is er een grotere kans dat de Dassen het alternatief zullen accepteren. Ook de aanleg van een kunstburcht in het grondlichaam verhoogt de kans dat de Dassen het alternatief sneller zullen accepteren. Om deze redenen kan de gewenningsperiode in dit geval korter zijn.

Wanneer de kwetsbare periode voor verstoring van Dassen voorbij is, moet een grondlichaam met een kunstburcht worden aangebracht in de directe omgeving van de dassenburcht Lonnekerberg. Dit grondlichaam moet ervoor zorgen, dat indien onverhoopt (een deel van) de dassenburcht door een eventuele stijging van de grondwaterspiegel minder geschikt raakt, de Dassen een alternatieve locatie voor een burcht hebben.

De precieze locaties, dimensies en aankleding van de grondlichamen moet door een ter zake kundige op het gebied van Das worden bepaald aan de hand van de huidige situatie en de resultaten van de monitoring (§ 5.9).

5.3 Mitigatie eventuele stijging grondwaterspiegel

Om te voorkomen dat door het dempen van de tankgracht (een deel van) de dassenburcht minder geschikt of ongeschikt wordt door een eventuele stijging van de grondwaterspiegel, moet de tankgracht ter hoogte van de burcht minder worden verondiept. Bij het verontdiepen van de tankgracht ter hoogte van de burcht dient in elk geval voorkomen te worden dat de ingangen beschadigd of ongeschikt raken.

5.4 Voorkoming van verstoring bij werkzaamheden nabij de dassenburcht

Om verstoring van de Dassen en de dassenburcht te beperken of te voorkomen, worden werkzaamheden in de nabijheid van de burcht uitgevoerd in de periode juli - oktober. Hierbij geldt dat binnen een straal van 100 m rond de burcht uitsluitend wordt gewerkt in die periode. Werkzaamheden binnen 100-200 m van de burcht moeten zoveel mogelijk beperkt worden tot die periode. De zone van 100 m dient in het veld herkenbaar te worden uitgerasterd zonder, dat die markering zelf een storende factor wordt. Piketpaaltjes lijken hiervoor een optie. De zone van 200 m hoeft niet te worden uitgerasterd, maar moet via kaartmateriaal wel bekend zijn bij de uitvoerenden.

Hoewel de werkzaamheden binnen 100 m van de burcht worden uitgevoerd buiten de kwetsbare periode, zijn de alternatieven voor de Dassen beperkt, doordat een bijburcht ontbreekt (zie ook § 5.1). Om te voorkomen dat de Dassen tijdens de werkzaamheden binnen de zone van 100 m rond de burcht zodanig worden verstoord dat zij de burcht verlaten, mag hier per dag gedurende een beperkte periode worden gewerkt. Deze periode is onder andere afhankelijk van de status van de burcht, de aard van de werkzaamheden en het tijdvak op de dag. De periode waarbinnen werkzaamheden uitgevoerd mogen worden, moet worden bepaald door een ter zake kundige op het gebied van Das op basis van genoemde aspecten. De werkzaamheden in de nabijheid van de dassenburcht moeten worden uitgevoerd tussen zonsopgang en zonsondergang, maar nooit later dan 19.00 uur.

Het betreden van dassenwissels moet zoveel mogelijk worden vermeden. De ter zake kundige die de werkzaamheden ecologisch begeleidt moet bepalen hoe hier het best invulling aan gegeven kan worden. Het markeren van wissels om betreding te voorkomen moet terughoudend worden ingezet en de markering mag uiteraard niet leiden tot verstoring.

5.5 Mitigatie bij het ruimen van munitie

Het onderzoek naar de aanwezigheid van munitie staat gepland voor de maanden februari en maart 2015. Dit is voor Dassen een kwetsbare periode omdat in die tijd de jongen worden geboren. Om deze reden dient het onderzoek naar munitie binnen een straal van 20 m rond de burcht uitgevoerd te worden onder begeleiding van een ter zake kundige. Hierbij dient de ter zake kundige te volgende zaken te bepalen:

- De ligging van de zone van 20 m rond de burcht op basis van de ingangen en terreinkenmerken. Deze zone moet worden gemarkeerd.
- Hoe lang betreding van de zone van 20 m rond de burcht mag plaatsvinden.

- Welke mate van het handmatig verwijderen van ondergroei acceptabel is en op welke manier dat moet worden uitgevoerd. Leidend hierbij is dat zoveel mogelijk ondergroei gespaard blijft.

Voor de zone buiten de 20 m rond de burcht moeten dezelfde aspecten worden bepaald, maar hier is de directe aanwezigheid van een ter zake kundige mogelijk niet noodzakelijk.

5.6 Mitigatie wandelpad

Omdat als gevolg van het gebruik van het beoogde wandelpad verstoring door loslopende honden mogelijk is, is het noodzakelijk een fysieke afscherming te realiseren. Dit kan het eenvoudigst worden gerealiseerd door het plaatsen van een raster of het behouden van een deel van het bestaande raster. De precieze invulling dient in samenspraak met een ter zake kundige op het gebied van Das te gebeuren.

5.7 Snoeien van de bosrand

Om effecten van het snoeien van de bosrand ter hoogte van de dassenburcht te beperken, moeten deze werkzaamheden worden begeleid door een ter zake kundige op het gebied van Dassen. Deze dient te bepalen welke mate van snoei acceptabel is voor het behoud van voldoende dekking rond de dassenburcht. Voor de periode van uitvoering van de snoei wordt verwezen naar § 5.4.

5.8 Barrièrewerking van deelgebied Oostkamp

In hoofdstuk 4 is beschreven dat de weilanden tussen Oostkamp en de Oude Deventerweg door de dassenfamilie in principe bereikt kunnen worden via de bosstrook tussen Oostkamp en het Prins Bernhardpark. Er is echter wel geadviseerd om eventuele barrièrewerking te voorkomen of op te heffen. Dit kan worden gerealiseerd door eventueel aanwezige rasters passeerbaar te maken voor Dassen en het aanbrengen van één of meer geleidende groene structuren in noord-zuidrichting.

5.9 Monitoring

Gezien de verscheidene mogelijke effecten op de dassenburcht en Dassen, de te nemen mitigerende maatregelen en de beslissingen die de ter zake kundige moet nemen, is het noodzakelijk dat de dassenfamilie Lonnekerberg wordt gemonitord. Op die manier kan vinger aan de pols worden gehouden bij alle activiteiten die verstoring van Dassen kunnen veroorzaken. Deze monitoring dient op korte termijn te worden gestart om de situatie voorafgaand aan de ontwikkelingen in kaart te brengen.

6 Conclusies

In dit hoofdstuk worden de belangrijkste bevindingen uit de vorige hoofdstukken kort samengevat.

Op de vliegbasis Twente is een hoofdburcht van Das aanwezig waar in februari 2015 waarschijnlijk jongen zijn/worden geboren. De burcht wordt bewoond door minimaal vier Dassen. Binnen het territorium van de dassenfamilie zijn tijdens een inventarisatie drie vluchtpijpen aangetroffen, maar geen bijburcht. Het belang van de hoofdburcht is daarmee aanzienlijk. Doordat er weinig andere hoofdburchten in de omgeving aanwezig zijn, heeft de dassenfamilie in theorie een relatief groot territorium ter beschikking.

In hoofdstuk vier is beschreven dat er voor een aantal ontwikkelingen op de voormalige vliegbasis Twente en omgeving mogelijk een knelpunt met de Flora- en faunawet ontstaat ten aanzien van Das. Deze hebben de maken met mogelijke aantasting of verstoring van de dassenburcht Lonnekerberg.

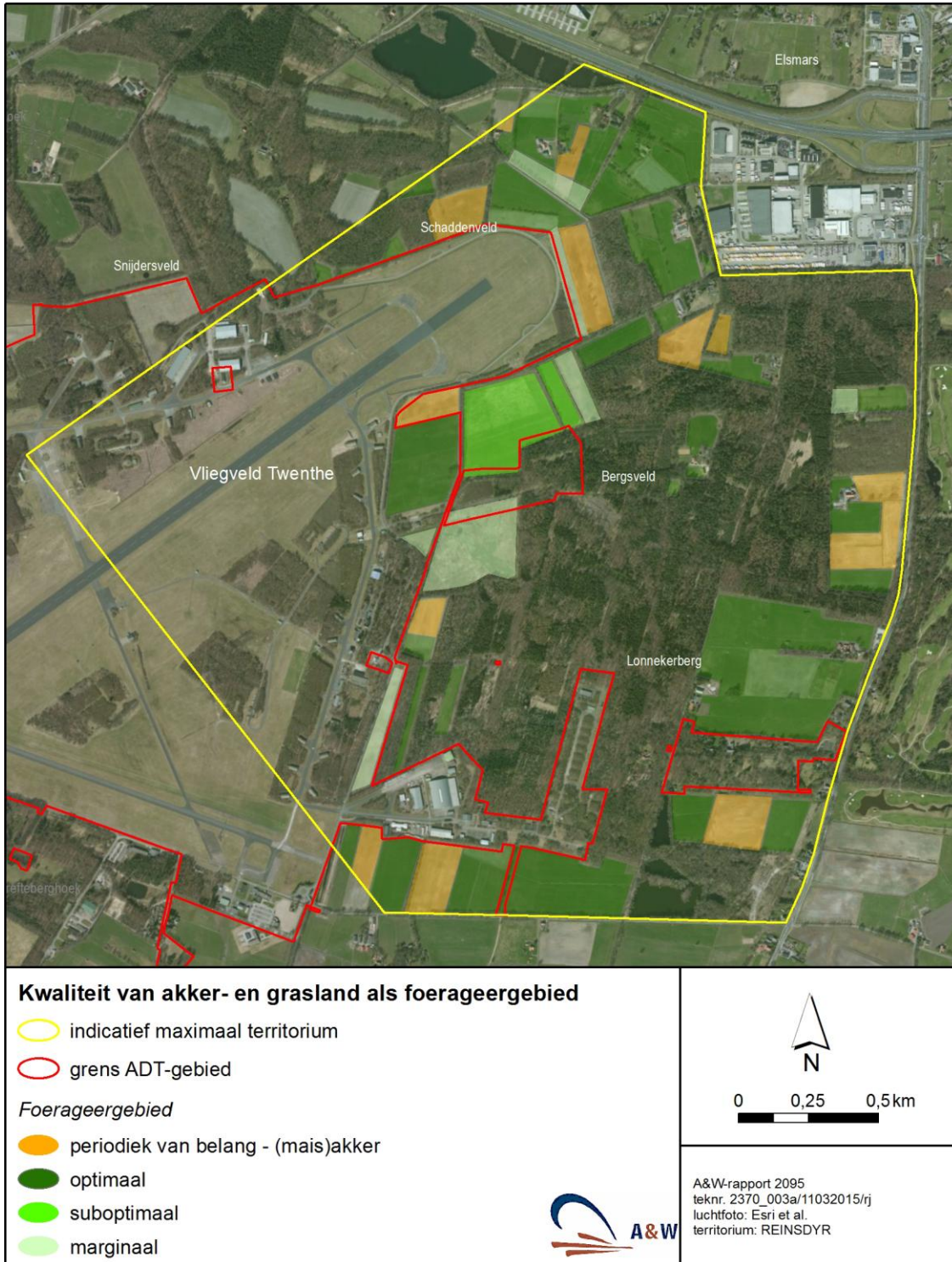
In hoofdstuk vijf is een mitigatie- en compensatieplan beschreven waarmee onzes inziens, indien dit plan wordt opgevolgd, de kans klein is dat een knelpunt ontstaat met de Flora- en faunawet. Omdat echter de effecten gedeeltelijk onzeker zijn en er op verscheidene punten effecten kunnen optreden, kan daar geen uitsluitel over worden gegeven en blijft er een kleine kans op een overtreding van de Flora- en faunawet bestaan.

Indien die zekerheid is gewenst, kan het voorgestelde mitigatie- en compensatieplan worden omgezet in een activiteitenplan, dat als onderbouwing bij een ontheffingsaanvraag kan dienen. Gezien het belang van de aanleg van de EHS en de voorgestelde mitigatie en compensatie achten wij het realistisch dat een ontheffing kan worden verkregen.

7 Literatuur

- Cate, C. ten, A. Voerman & E. Bakker 2013. Definitief ontwerp Inrichtingsplan EHS Luchthaven Twente. Rapportnummer 9W925A0. RoyalHaskoningDHV, Enschede.
- Dienst Regelingen 2012. Soortenstandaard Das, *Meles meles*. Ministerie van Economische Zaken, Den Haag.
- Douma, M., C.P.M. Zoon & A.D. Bode, 2011. De Zoogdieren van Overijssel, leefwijze en verspreiding in de periode 1970 t/m 2010. Uitgeverij Profiel, Bedum.
- Eelerwoude 2011. Onderzoek Flora- en faunawet luchthaven Twente. Eelerwoude, Goor.
- Eelerwoude 2013. Soortmanagementplan luchthaven Twente. Projectnummer 5681. Eelerwoude, Goor.
- Gerrits, G.M. 2015. Inventarisatie van de functionele leefomgeving van dassenburcht "Lonnekerberg". Reinsdyr advies, Oldenzaal.
- Lange, R., P. Twisk, A. van Winden & A. van Diepenbeek 2003. Zoogdieren van West-Europa. Stichting Uitgeverij Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging KNNV, Utrecht.
- Verkem, S., J. De Maeseneer, B. Vandendriessche, G. Verbeylen & S. Yskout 2003. Zoogdieren in Vlaanderen. Ecologie en verspreiding van 1987 tot 2002. Natuurpunt Studie, Mechelen / JNM-Zoogdierenwerkgroep, Gent.
- Wymenga, E., H. Schepp, O. Stoker & M. Wesselius in prep. Ruimtelijk kenmerken van de ligging van dassenburchten. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Feanwâlden.

Bijlage 1 Inschatting van de kwaliteit van het akker- en grasland als foerageergebied voor Das

De gegevens voor deze figuur zijn ontleend aan de 'Inventarisatie van de functionele leefomgeving van dassenburcht "Lonnekerberg" (Gerrits 2015)

Bijlage 2 Inventarisatierapport Reinsdyr advies

Inventarisatie van de functionele leefomgeving van dassenburcht “lonnekerberg”

Morslaan 100
7576 CX Oldenzaal

reinsdyradvies@gmail.com
www.reinsdyradvies.nl
06-53261553

Opgesteld door: GM Gerrits, met medewerking van PS Wijngaard

In opdracht van:

Area Development Twente (ADT)
Zuidkamp Z31
7524 PJ Enschede

10 februari 2015

Inleiding

In het kader van de ruimtelijke ontwikkelingen rondom voormalig luchthaven Twente, bleek het gewenst een inventarisatie uit te voeren van de functionele leefomgeving van de dassenburcht “lonnekerberg”, gelegen aan de rand van het ontwikkelingsgebied. De oorspronkelijke plannen van Area Development Twente (ADT) hebben geen rekening gehouden met de, toen nog niet bekende, dassenburcht op het voormalige luchthaven terrein en voordat de werkzaamheden hervat kunnen worden dient eerst onderzocht te worden wat het effect van de ruimtelijke ontwikkelingen op de functionele leefomgeving van de dassenburcht zal zijn. Om de functionaliteit van de burcht te waarborgen is inzicht nodig in het territorium en het gebruik daarvan door de aanwezige dassenfamilie. Op basis van veldonderzoek, aangevuld met kennis van buurtbewoners en de lokale terreinbeherende organisatie (Landschap Overijssel) is een inventarisatie gemaakt van aanwezige sporen van dassen. Er is gezocht naar foerageersporen, zoals graafputjes en wissels en naar additionele sporen van bewoning in de vorm van bijburchten en vluchtpijpen.

In het voorliggende rapport zal aan de hand van kaarten de inventarisatie inzichtelijk worden gemaakt. (zie ook de inventarisatievliegveld.kmz bijlage bij dit rapport).

Voorbereidend onderzoek

Om een eerste indicatie te krijgen van het te inventariseren gebied is een “indicatief maximaal territorium” opgesteld op basis van het “nearest neighbour distance” (NND) principe waarbij steeds het midden van de afstand tussen de burcht Lonnekerberg en de dichtstbijzijnde omringende bekende burchten is aangehouden. De NND is gecombineerd met aannemelijke “harde” grenzen, te weten de Oldenzaalsestraat ten oosten van de Lonnekerberg, de A1 ten noorden en de oude deventerweg ten zuiden van de burcht. Het resulterende onderzoeksgebied is te zien in figuur 1. Het vliegveld is in deze inventarisatie buiten beschouwing gelaten, omdat voor de ontwikkeling van het terrein al uitvoerige ecologische inventarisaties zijn uitgevoerd.

Veldonderzoek

Van 5 t/m 8 februari zijn verschillende veldbezoeken gebracht aan het inventarisatiegebied. Zowel de mogelijke foerageergronden zijn bezocht alsmede de mogelijke verblijfplaatsen in de percelen bos binnen het indicatief maximaal territorium.

figuur 1. Indicatief maximaal territorium

Tijdens de veldbezoeken is naast het sporenonderzoek tegelijkertijd een inventarisatie gemaakt van het landgebruik binnen het indicatief maximaal territorium (zie figuur 2). Hierbij zijn een aantal categorieën onderscheiden, te weten; mais (geel), weiland (donkergroen), suboptimaal weiland (lichtgroen), schraal/sterk met pitrus overgroeid grasland (grijsgroen).

figuur 2. Landgebruik binnen het indicatief maximaal territorium

Het aanwezige bos is niet geïnventariseerd op geschiktheid voor de das. Wel is navraag gedaan bij Landschap Overijssel over de samenstelling. Hun inschatting is dat ongeveer 35% van het bos op de Lonnekerberg bestaat uit naaldbos; dennen, sparren en lariks. Door de afwezigheid van geschikte voedselbronnen, is dit bos voor de das van weinig waarde. Het overige bos, met een groot aandeel eik en beuk, is met beukenmast en eikels een significante bron van voedsel.

Op basis van deze inventarisatie lijkt het erop dat er een ruim aanbod aan foerageergebied voor de dassenfamilie lonnekerberg aanwezig is.

Sporen

Tijdens de vier veldbezoeken zijn een grote hoeveelheid sporen gevonden; wissels, voetafdrukken, mestputjes en vluchtpijpen (zie figuur 3). In Figuur 4 en 5 zijn deze op kaart verzameld.

Figuur 3. V.I.n.r. vluchtpijp, haar, prenten, wissel

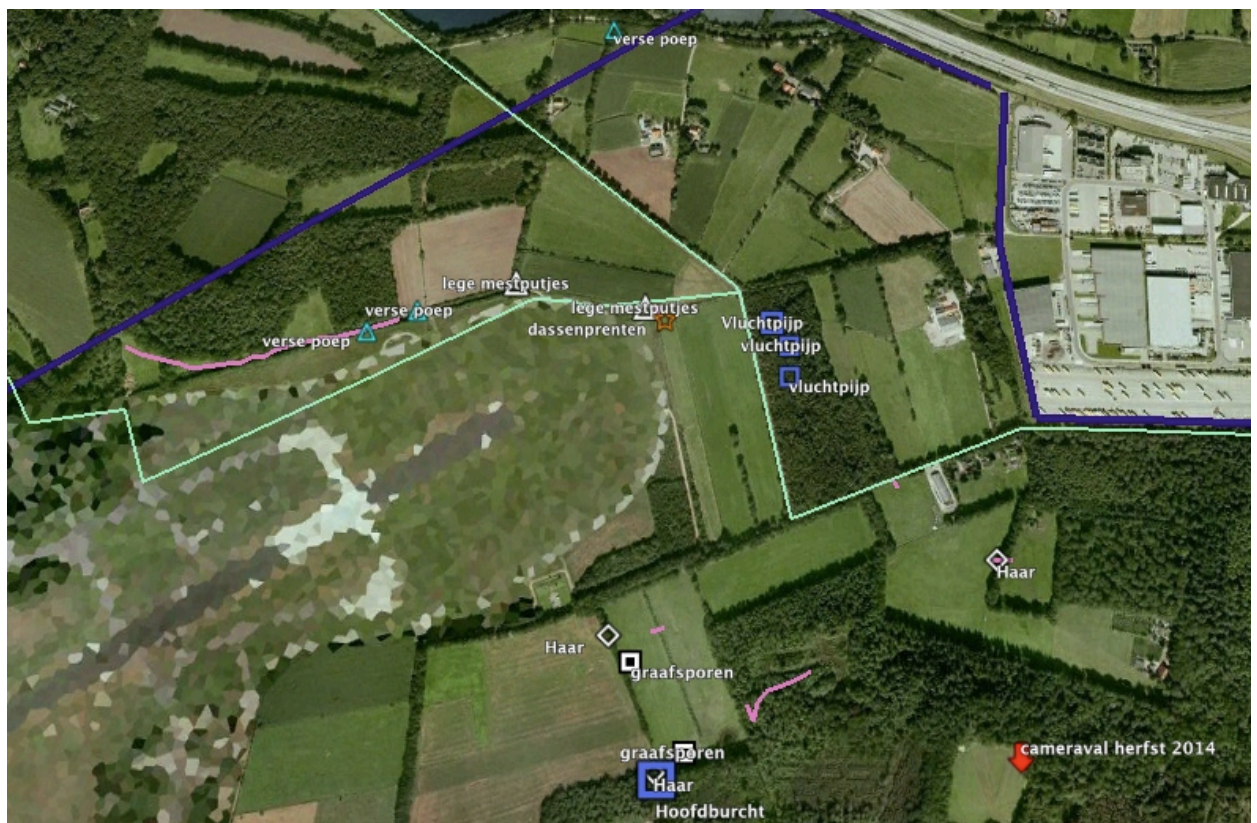
In het perceel bos parallel aan de ledeboerweg ten noorden van de burcht zijn drie vluchtpijpen aangetroffen. Deze waren voor een vluchtpijp goed herkenbaar en als belopen aan te merken en daarmee actief onderdeel van het territorium.

In de weilanden direct ten noorden en westen van de burcht zijn veel graafsporen aangetroffen in de wat drogere delen. Ook zijn hier wissels en haren in prikkeldraad gevonden. Deze weilanden vormen dus duidelijk onderdeel van het foerageergebied.

Verder zijn er een aantal wissels gevonden in zuidwestelijke richting, op de langgerekte percelen grenzend aan de grefteberghoekweg. Hoewel geen recente sporen zijn aangetroffen lijkt dit gebied hiermee ook duidelijk onderdeel van het foerageergebied te zijn.

Langs de noordwestgrens van het indicatief maximaal territorium zijn veel actieve sporen gevonden. Hier komt de das ook in de winterperiode blijkbaar regelmatig en dit vormt samen met de daar aanwezige vluchtpijpen duidelijk een onderdeel van het leefgebied.

Er zijn geen bijburchten aangetroffen in het onderzoeksgebied. Op het eerste gezicht is dit atypisch omdat een goed bewoond dassenterritorium in de regel meerdere burchten heeft. Echter, met het oog op de bodemgesteldheid van de Lonnekerberg, is de

Figuur 4. Sporenkaart noordelijke deel

afwezigheid beter te begrijpen. Het overgrote deel bestaat uit keileem, waardoor er een zeer hoge grondwaterstand is. De locaties die in principe beter geschikt zouden zijn, doordat er (grof) zand aan de oppervlakte komt, zijn allemaal bekeken, maar ook hier zijn geen burchten aangetroffen.

Dit betekent dat de hoofdburcht een extra importantie krijgt, aangezien de dassen geen mogelijkheden hebben tijdelijk naar een andere burcht te verhuizen. Hier zou in de mitigatieplannen terdege rekening mee moeten worden gehouden.

In de oostelijke helft van het onderzoeksgebied zijn geen sporen aangetroffen. Ook niet in de daar aanwezige geschikte weilanden. In de winterperiode wordt hier duidelijk niet gefoerageerd. Of het ook geen onderdeel uitmaakt van het territorium zelf zou op basis van veldonderzoek in de loop van een jaar uitgezocht moeten worden. Als laatste is het belangrijk op te merken dat er ook geen andere hoofdburchten zijn aangetroffen. Het is met redelijke zekerheid te stellen dat het indicatief maximaal territorium in principe door deze dassenfamilie gebruikt kan worden.

figuur 5. Sporenkaart zuidelijke deel

Wildcamera's

Vrijdag 6 februari zijn er twee wildcamera's bij de burcht geplaatst. Op maandag 9 februari zijn de camera's gecontroleerd. Op een van de foto's zijn drie dassen te zien die achter elkaar aanlopend een hol uitkomen. Hieruit blijkt dus dat er tenminste 3 dassen zich in de burcht bevinden.

In het kader van de toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen rondom de burcht Lonnekerberg, lijkt het ons inziens zinvol de burcht over langere tijd te monitoren met behulp van camera's en door middel van zichtwaarnemingen. Hiermee kan inzicht worden verkregen in

de aantallen dassen die op de burcht leven, of er jongen geboren gaan worden en hoe de dassen reageren op de uit te voeren werkzaamheden. Deze monitoring kan het beste zo lang mogelijk voor de uit te voeren werkzaamheden opgestart worden. Bij een goede kennis van de burcht en de aanwezige dassen zijn de effecten van de werkzaamheden beter te beoordelen.

Samenvattend

- Er lijkt een ruim aanbod aan foerageergebied beschikbaar te zijn.
- Bijburchten zijn naar alle waarschijnlijkheid niet binnen het territorium aanwezig en er zijn weinig geschikte locaties voor de das om bijburchten te graven.
- Nieuwe hoofdburchten zijn tijdens deze inventarisatie niet gevonden.
- Het oostelijke deel van de Lonnekerberg wordt door de dassen in deze winterperiode niet of nauwelijks gebruikt.
- Tenminste drie dassen bevinden zich op dit moment op de burcht.

Bezoekadres

Suderwei 2
9269 TZ Feanwâlden

Postadres

Postbus 32
9269 ZR Feanwâlden
Telefoon 0511 47 47 64
Fax 0511 47 27 40
info@altwym.nl

www.altwym.nl